

Posudek diplomové práce Bc. et Bc. Matúše Kočalky, DiS.

„Spravedlivý cítí i se svým dobyt看em, kdežto nitro svévolníků je nelítostné“: reflexe velkochovů z pohledu environmentální teologie

Matúš Kočalka se v diplomové práci věnoval eticky stále aktuální problematice velkochovů a k tématu přistoupil z ekoteologické perspektivy. Po formální stránce má jeho práce velmi dobrou úroveň. Autor píše srozumitelně, kultivovaně a bez větších gramatických prohřešků. Text přehledně člení do tří kapitol, které dále dělí na mnoho podkapitol; jednotlivé části na sebe plynule navazují. Dobře jsou zpracovány i poznámky pod čarou a seznam literatury. Seznam literatury zároveň svědčí o tom, že Matúš Kočalka čerpal ze značného počtu zdrojů, a to jak z českých a slovenských, tak anglických. Kromě knih, článků a sborníkových příspěvků se ve své diplomové práci opírá také o dokumentární filmy a texty dostupné na internetu. Určitým nedostatkem je to, že autor občas cituje myslitele (např. Jeremyho Benthama, Tomáše Akvinského nebo Basila Velikého) na základě sekundárních zdrojů, a neodkazuje přímo na jejich dílo. Mezi další drobné nedostatky patří např.:

- chybějící tečky a čárky, či naopak nadbytečné čárky ve větách (s. 17: „... muž – Adam, pojmenovává“; s. 33: „a úcte k živým zvieratám“ aj.);
- nadbytečná čárka při použití tří teček (s. 28: „taký vývoj, ... , ktorý popieral“; s. 31: „jest' nebudete, ...“; „so všetkou divou zverou, ... ,“ aj.);
- chyby v použití velkého písmene (s. 43 s. 59, pozn. 227: „napr. v legende“; s. 64 „identifikácia jednotlivého života“; s. 66, pozn. 259 „chcem hned od začiatku...“ aj.).

Vzhledem k rozsahu práce je nicméně těchto a podobných nedostatků minimum, a je zřejmé, že autor je po formální a jazykové stránce velmi pečlivý.

Rovněž z obsahového hlediska je diplomová práce na vysoké úrovni. Než Matúš Kočalka přistoupí k samotnému tématu velkochovů, zabývá se vztahem k mimolidskému tvorstvu v Biblii a reflektuje další teologickou a myšlenkovou tradici, která tuto otázku rozvíjí. Zejména u Nového zákona pak jeho reflexe překračuje obor biblistiky a přechází do systematiko-teologických úvah, které však na daném místě působí organicky. Kladně hodnotím to, že se autor v oddílu, v němž se věnuje biblické tematice, vyrovnal s klíčovými oblastmi vztahu Boha, člověka a mimolidského tvorstva (stvoření světa, společný úděl lidí a zvířat, Boží smlouva se světem, porušení a obnovení smlouvy, obětní systém, inkarnace, motiv Krista se zvířaty, eschatologie). O příslušných otázkách autor píše zasvěceně, s vnitřním porozuměním, byť v některých jednotlivostech nemusí panovat mezi badateli shoda a u tématu „kosmické smlouvy“ se zdá, že je povyšováno na příliš univerzální starozákonní motiv, ba téměř klíč k pochopení Starého zákona.

Matúš Kočalka si byl vědom, že v diplomové práci není možné představit celek teologie stvoření, a to ani té, která je – z dnešního hlediska – environmentálně zbarvená. Kontinuitu tradice prokázal tak, že učinil sondu do raného křesťanství/patristiky a poté do současnějšího myšlení, kde si vybral za jeho protagonisty Alberta Schweitzera a papeže Františka. Volba těchto protagonistů ukazuje ekumenické rozkročení jeho práce, které je stvrzeno i tím, že Matúš Kočalka neponechává stranou svého zájmu ani pravoslavnou teologii. Interpretace jednotlivých textů je podle mého soudu přesvědčivá a autor prokazuje dobrou znalost zpracovávané látky. Platí to i pro další oddíl, kde se Matúš Kočalka věnuje tématu, které bylo v environmentálním myšlení po mnoho let předmětem vášnivých diskusí – podmanění země a panování nad zvířaty. Ve svém přístupu autor začíná u biblického výkladu a pokračuje kritickým rozbořením myšlenek těch autorů, u nichž myšlenka vlády vedla k instrumentálnímu přístupu (Tomáš Akvinský Descartes). Instrumentální a kořistnický přístup pak dává do vhodné spojitosti s kategorií environmentálního hříchu. Jako protiváhu k tomuto postoji uvádí Kočalka christologické chápání panování a obrazu Božího, k němuž se sám přiklání. Opírá se při tom zejména o anglikánského teologa a průkopníka „teologie zvířat“ Andrewa Linzeyho. I jeho pozici charakterizuje zdařile.

Poslední kapitolu nazvanou expresivně „Velkochovy – peklo na zemi“ věnuje autor představení emocionálního a sociálního života zvířat a individuálnímu utrpení tvorů ve velkochovech. Popis utrpení je detailní a zahrnuje všechny podstatné aspekty, které se k němu vážou. Poté, co zazněly ekoteologické důrazy na laskavý vztah ke zvířatům a informace o bohatém citovém a společenském životě zvířat, je pohled do velkochovů předložený autorem obzvláště šokující. Matúš Kočalka stranou neponechává ani další důležitou otázku – silný negativní dopad velkochovů na přírodu.

Autor dobře spojuje teoretickou i empiričtěji zaměřenou část práce a zdůvodněně uzavírá, že současná praxe ve velkochovech je neslučitelná s hodnotami, ke kterým lze dospět na základě zkoumání biblické a pozdější křesťanské tradice, která reflektuje vztah k mimolidským tvorům.

Ani po obsahové stránce se nicméně autor nevyhnul některým nepřesnostem či uvádění údajů, které nejsou všeobecně přijímány. Patří mezi ně např. informace, že většina děl Andrewa Linzeyho pojednává o právech zvířat (s. 44, pozn. 153); implicitní přisouzení autorství listu Koloským apoštolu Pavlovi a knihy Přísloví Šalomounovi (s. 41; s. 143, pozn. 531); tvrzení, že Zjevení Janovo výslovně zdůrazňuje naději v konečné vykoupení všeho stvořeného (s. 72) atd. Zásadnější výtkou je to, že by na některých místech (jako je např. pozn. 531) bylo vhodné vycházet z odbornějších zdrojů (zde z některého akademičtějšího biblického komentáře, nikoli z online komentáře, kde nejsou uvedeni ani jeho autoři). Zároveň je ovšem třeba mít na paměti, že přístup k odborné literatuře byl pro autora limitovaný kvůli uzavření knihovny ETF.

Celkové hodnocení:

Práci Matúše Kočalky považuji přes uvedené výtky za nadstandardní, a to jak po formální, tak obsahové stránce. Dílo má kompaktní charakter a je přesvědčivé. Autor dokázal umně propojit řadu perspektiv i disciplín do organického celku, kvalitně pracovat s odbornou literaturou a na základě samostatné reflexe dospěl k logickému a dobře formulovanému závěru. Obzvláště oceňuji fakt, že diplomová práce Matúše Kočalky není pouze aplikovanou etikou – je teologicky promyšleným a zralým dílem. Práci proto rozhodně doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení A.

Mgr. Jan Zámečník, Ph. D.

V Břeclavi 22. 7. 2024